

O'ZBEKISTON

ISSN 2181-8150

QISHLOQ VA SUV XO'JALIGI

№6. 2020

*Dehkhonni bog'bonidan
duniyga dasturxoniga*

Автомобиль транспорти корхоналарининг хизмат таннархнини ташкил этувчи харажатлари таркиби

Харажатлар қисмлари	Юқларни ташишда	Йўловчи ташишда
	%	%
1) Меҳнатга ҳақ тўлаш фонди, шу жумладан, ҳайдовчиларга тўланган иш ҳақи	20,2	18,2
хизмат кўрсатиш билан боғлиқ бошқа ходимларга тўланган иш ҳақи	7,9	5,8
2) Ягона ижтимоий тўлов	12,3	12,4
3) Автомобиль ёқилғиси, шу жумладан нефть маҳсулотлари	5,1	4,6
табиий газ	36,7	33,7
4) Мойлаш материаллари	22,9	22,2
5) Автомобиль эҳтиёт қисмлари	13,8	11,5
6) Ҳаракатдаги таркиб амортизацияси	0,9	0,9
7) Ҳаракатдаги таркибни таъмирлаш харажатлари	16,3	19,6
ЖАМИ	4,5	5,1
	16,3	17,9
	100	100

ёқилғи (нефть маҳсулотлари, табиий газ); мойлаш материаллари; эҳтиётқисмлар бўйича харажатлар; ҳаракатдаги таркиб амортизацияси; ҳаракатдаги таркибни таъмирлаш харажатлари. ташкилий харажатлар.

Агар биринчи ва иккинчи гуруҳ харажатларининг бевосита иш ҳақи билан боғлиқ харажат эканлигини инобатга олсак, асосий моддий харажатларни юқорида келтириб ўтганимиздек, ёқилғи-мойлаш материаллари, эҳтиёт қисмлар ва амортизация харажатлари ташкил қилишини амалдаги рақамлардан ҳам кўришимиз мумкин (1-жадвал).

Жадвал маълумотларидан кўришимиз мумкинки, автомобиль транспорти корхоналарида хизматлар

1-жадвал. таннархнини ташкил этувчи харажатларнинг асосий қисми ёқилғи-мойлаш материалларига тўғри келиб, юк ва йўловчи ташиш тизимида мос равишда 33-37 фоиз атрофида бўлган.

Умуман олганда, таннархни ташкил қилувчи асосий харажатлар ва бухгалтерия ҳисобини тўғри ташкил қилиш нафақат автомобиль транспорти корхоналарининг самарали ишлашини таъминлайди, балки унинг молиявий ҳолатига, яъни молиявий натижасига ҳам ўз таъсирини ўтказди.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда хулоса қилиш мумкинки, таннархни ташкил этувчи харажатлар бухгалтерия ҳисобида юритишни ҳисоб сиёсатида акс эттириш орқали

тартибга солиниши лозим. Бундан ташқари, автомобиль транспорти корхоналарида ҳужжатлар айланиши ҳам ҳисоб сиёсатида ўз аксини топиши керак. Жумладан, амалдаги қонун ҳужжатлари билан тасдиқланган ҳисоб юритиш ҳужжатларидан ташқари транспорт корхонаси томонидан ишлар бажарилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар, ёқилғи-мойлаш материаллари кирими ва чиқимини тартибга солиш билан боғлиқ ҳужжатлар тармоқ томонидан ишлаб чиқилган ва тасдиқланган бўлиши керак.

Муҳиддин КАЛОНОВ,
и.ф.д, профессор,

Автомобиль транспорти кадрлари малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш институти.

АДАБИЁТЛАР

1. Белобородова В.А, Чечета А.П., Стабинский В.Т. и др. (1989). Калькуляция себестоимости продукции в промышленности: Учебник. М.: Финансы и статистика. С. 279.
2. Безруких П.С. (1974). Учет и калькулирование себестоимости продукции. – М.: Финансы,
3. Белобородова В.А. (1982) Бухгалтерский учет с основами экономического анализа. М.: Финансы и статистика.
4. Ефименько А.Г., Ефименько В.П. “Управления затратами автотранспортных предприятий”. Совершенствование управления. (2003) 33 страниц.

ЎТТ: 330.322631.110

ТАДҚИҚОТ

ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЧИЛИГИ АСОСИДА АГРОСАНОАТ МАЖМУАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

This article explores the forms of interaction between public-private partnerships in world practice, identifies the main directions of its implementation in the country's agricultural sector.

Жаҳон амалиёти кўрсатиб турибдики, айнан давлат ва бизнес ўртасида шериклик муносабатларини ривожлантириш – миллий иқтисодийнинг рақобатбардошлигини ошириш учун асосий омил ҳисобланади. Жаҳоннинг ривожланган мамлакатлари каби мамлакатимизда ДХШ иқтисодий ва ижтимоий ривожланишнинг муҳим

воситаси бўлиши мумкин. Шунинг учун “Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган стратегияси”да агросаноат мажмуида давлат-хусусий шериклик механизмларини ривожлантиришга йўналтирилган қўшимча чора-тадбирларни ишлаб чиқиш белгилаб берилган.

Ҳозирги кунда қишлоқ ва сув ҳўжалиги соҳасида ДХШ асосида лойиҳаларни амалга оширишга алоҳида эътибор берилмоқда. Ўзбекистон Республикаси молия вазирлиги ҳузуридаги давлат-хусусий шерикликни ривожлантириш агентлиги томонидан сув ҳўжалиги вазирлиги билан ҳамкорликда ҳозирги кунда ирригация тизими бўйича лойиҳа концепцияси ишлаб чиқилмоқда. Сирдарёда ерларни рекултивация қилиш бўйича лойиҳалар ўрганиб чиқилмоқда. Қишлоқ ҳўжалиги соҳасида замонавий хизмат кўрсатиш бошқарув тизими жорий қилиш каби лойиҳалар устида ишланмоқда.

Давлат ва хусусий бизнеснинг ўзаро алоқасини самарали тушуниш учун унинг ҳақида аниқ тасаввурни шакллантириш лозим. Бунинг учун қуйидаги шакллари таклиф этилади.

Жаҳон амалиётида давлат ва хусусий секторнинг ўзаро алоқасида уч хил шакл ажратилади:

1) анъанавий – давлат бизнесни шериклик асосида жамият эҳтиёжларига хизмат қилиш муаммосини биргаликда ҳал этишга жалб этади;

2) инвестицион – инфраструктуравий лойиҳаларни устувор тарзда биргаликда инвестициялаш. Ўзаро алоқанинг бу шакли стратегик йўналишга эга бўлиб, унинг асосий мақсади иқтисодий ўсишни таъминлаш ҳисобланади;

3) илмий таълимга оид – ишлаб чиқаришни глобаллаштириш ва капитални интернационаллаштириш шароитида миллий, халқаро ва глобал миқёслардаги янги йўналишлар.

Бизнинг назаримизда, қайд қилиш мумкинки, мамлакатимиз учун ўзаро алоқанинг барча учта шакли долзарб ва истиқболли ҳисобланади. АСМ (агросаноат мажмуи) соҳасида улар бизнес соҳаси билан ўзаро муносабатларни ўрнатишга ва тараққиёт йўлига қўйишга ёрдам беради.

ДХШ бўйича сиёсат қуйидагича бўлиши мўҳим:

мулк, солиқ тизими масалаларида ва низоли манфаатларни ҳал этиш масалаларида ҳам шаффоф бўлиши; ҳар қандай рискларда томонлар жавобгарлиги бўйича аниқ механизм бўлиши зарур;

давлат ва хусусий секторлар шериклиги масалалари билан шуғулланадиган ваколатли давлат органининг ДХШ лойиҳаларини назорат этиш бўйича кўрсатмаси талаб этилади;

хусусий инвестициялардан тегишли фойдаланишни таъминлайдиган молиявий-иқтисодий институтларни яратиш;

лойиҳалар экспертизаси ва консалтингга жавоб берадиган ташкилот ишларини йўлга қўйиш;

давлат учун ҳам, худди шундай хусусий тадбиркорлик учун ҳам манфаатдорлик бўлиши лозим;

яратилган лойиҳаларнинг самарадорлигини ва шаффофлигини назорат қилиш учун мустақил (жамоат) ташкилот яратиш.

Мамлакат фаолиятига ДХШни жорий этишда яна бир тўлақонли қадам – хусусий секторнинг илмий-тадқиқотларни қўллаб-қувватлаш ва уларнинг натижаларини қишлоқ ҳўжалиги амалиётига жорий этишдан манфаатдорлиги бўлиши лозим. Илмий тадқиқотлар ва технологиялар соҳасида давлат-хусусий шериклик – олинган инвестициялар бошқа тармоқларга нисбатан ҳам, жаҳоннинг кўпчилик мамлакатлари қишлоқ ҳўжалигининг ривожланиши билан таққослаганда ҳам мамлакат қишлоқ ҳўжалиги самарадорлиги ўсишига имконият беради.

Таклиф этилган давлат ҳамкорлиги АСМ соҳаларига ДХШни жорий этиш ҳисобига озиқ-овқат хавфсизлигини оширишга йўналтирилган, нафақат озиқ-овқат таъминоти даражасини оширишга, балки тегишли молиялаштириш ва ўта янги технологиялар ва бошқарув тизими ҳисобига қишлоқ ҳўжалигининг тикланиши ва ривожланишига ёрдам беради. Балки мамлакат ишлаб чиқарувчиларига ишлаб чиқарилаётган товарлар назоратини кучайтириш ҳисобига рақобатбардош бўлишга ҳам ёрдам беради. Буларнинг барчаси давлатга бошқа давлатлар билан ҳамкорликнинг янги, анча маҳсулдор даражасига чиқишга ёрдам беради ва жаҳон аренасида ўзининг имижини оширишга имкон беради.

Бизнинг назаримизда, ДХШни айнан АСМ соҳасига жорий этиш соҳанинг давлат бошқариш тизимини такомиллаштириш, рискларни самарали тақсимлаш, қишлоқ ҳўжалигининг фойдалилигини ошириш, ишлаб чиқарилаётган товарларнинг рақобатбардошлигини ошириш, хусусий бизнесни ривожлантиришда қўшимча ёрдам бериш, соҳанинг техник ва технологик тикланишида қўшимча устунликни таъминлашга имкон беради. Давлат ва бизнес ўзаро алоқаларининг айнан мазкур йўналишларини жорий этиш ва ривожлантириш мамлакатимизнинг янги иқтисодий ривожланиш босқичига чиқишига ёрдам беради.

Ғанибай ДУСМУРАТОВ,
и.ф.н., доцент,
Гулноза РУСТАМОВА,
магистрант,
Умирзоқ ХОЛИЁРОВ,
катта ўқитувчи,
ТИҚХММИ.

АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 майдаги “Давлат-хусусий шериклик тўғрисида”ги ЎРҚ-537-сонли қонуни. <http://lex.uz>
2. Шафқаров Ф. Агросаноат мажмуасида давлат-хусусий шерикчилиги. // “Агро илм” журнали. Махсус сон. 2018. 94-96-б.

ЎЗБЕКИСТОН QISHLOQ VA SUV ХО‘ЖАЛИГИ

АГРАР-ИҚТИСОДИЙ,
ИЛМИЙ-ОММАБОП ЖУРНАЛ

МУАССИСЛАР:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВА СУВ
ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИКЛАРИ

Бош муҳаррир:

Тоҳир ДОЛИЕВ

Таҳрир хайъати:

Аброр ВАХАБОВ
Жамшид ХОДЖАЕВ
Шавкат ХАМРАЕВ
Шухрат ТЕШАЕВ
Баҳодир РЎЗИБОЕВ
Баҳодир ТОЖИЕВ
Равшан МАМУТОВ
Абдушукур АБДУЛЛАЕВ
Баҳром НОРҚОБИЛОВ
Низомиддин БАКИРОВ
Ботиржон СУЛАЙМОНОВ
Ўктам УМУРЗОҚОВ
Алишер МАҚСУДОВ
Равшанбек СИДДИҚОВ
Мирзиёд МИРСАИДОВ
Бахтиёр КАРИМОВ
Ибрагим ЭРГАШЕВ
Мурод АШУРОВ

2020 йил,
№6. Июнь

Журнал 1922 йил
октябрдан чиқа бошлаган.

Обуна индекси:
якка обуначилар учун – 894
ташкilotлар учун – 895

МУНДАРИЖА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. Қишлоқ хўжалиги махсулотларининг сифат ва хавфсизлик кўрсаткичлари халқаро стандартларга мувофиқлигини таъминлашга доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида.....	1
Шоналар гулга айланар.....	3
Р.СИДДИҚОВ, Сифатли уруғ – ҳосил бўлик.....	5
М.ТОШБОЛТАЕВ. Галла ўримини отряд усулида ташкил этиш.....	7
Р.АБДУЛЛАЕВ. Бир ёнда йиғиштириш, бир ёнда парвариш.....	9
Б.ХАЛИКОВ, А.ИМИНОВ, Ф.НАМОЗОВ. Такрорий экин кўш даромад келтирар.....	10
Р.НИЗОМОВ, Ф.РАСУЛОВ. Соҳибкорга ёзда иш бисёр.....	12
Д.ЁРМАТОВА, Б.МИРЗАҚУЛОВ. Ғўза қатор ораларига соя экиш.....	15
Андижонда янги лойиҳалар ўрганилди.....	16
Х.ТАЛИПОВ. Ўрмонларимиз кенгаймоқда.....	17
Мелиорация – мўл ҳосил гарови.....	19
Ресурслардан оқилона фойдаланиб.....	20
Рақамларда томчилар акси.....	21
Омилкор сувчилар.....	21
Р.НАЗАРОВ. Ресурсосберегающие технологии.....	22
Агрокластер — янги имконият.....	23
Ш.ЖАББАРОВА. Пиллакор опа хузурида.....	24
Экспортчи яшил гигант.....	25
С.САЛИХОВ. Юкори малакали мутахассислар зарур.....	26
Н.ХОЖАМБЕРГЕНОВ, Д.РАСУЛОВ, М.ЛАТИПОВ. Янги ўрта толали ғўза тизмаларининг 2019 йилдаги катта нав синаш натижалари.....	27
А.МИРЗАЕВ, М.УСМОНОВ, Ш.КОДИРОВА. Пахтачиликда чигитни бентонит гиллари билан капсула қилиб экишнинг унвчанлик ва ҳосилдорликка таъсири.....	28
П.ИБРАГИМОВ, Б.ЎРОЗОВ, Ф.ТОРЕЕВ. Ғўзада дурагайлашнинг Verticillium Dahliae Kleb касаллигига бардошлилигини оширишдаги аҳамияти.....	29
В.АВТОНОМОВ, А.КУРБОНОВ, А.РАВШАНОВ, Ш.ХОДЖАНОВ, Б.ЮНУСАЛИЕВ. Изменчивость признака «устойчивость растений к V.Dahliae на 31.08.2019» коллекционных образцов и ГАК популяций различных поколений хлопчатника вида G.Hirsutum L.....	30
А.ШАМСИЕВ, С.ХУСАНОВ. Такрорий экин сифатида парваришланган соянинг “Ойжамол” навининг суғориш тартибларига боғлиқ холда ўсиши ва ривожланиши.....	32
Т.ОСТОНАҚУЛОВ, Ш.ЖАББОРОВ, О.МУРАТОВ. Ўтмишдош экинларнинг такрорий экилган помидор ҳосилдорлигига таъсири.....	33
С.АБДУРАМАНОВА, И.РУСТАМОВА. In-vitro усулида кўпайтирилган гилос пайвандтағларининг иқтисодий самарадорлиги.....	34
Р.РЎЗИМУРАДОВ. Турли ёшдаги кўчкорларнинг жинсий фаоллиги.....	36
Ғ.ЭШМАТОВ. Коврак донининг куёнлардан олинган болалар сони ва тирик вазнининг ўсишга таъсири.....	37
А.ИСМАИЛОВА, Б.НИЯЗАЛИЕВ. Маъдан ва ноанъанавий ўғитларнинг тупроқ ҳажм массасига таъсири.....	38
У.САДИЕВ. Сув ресурсларини гидрографик усулда бошқаришнинг географик ахборот тизимини такомиллаштириш.....	40
Р.ҒАЗИЕВА, Ш.УБАЙДУЛЛАЕВА, А.НИҒМАТОВ. Нелинейные устройства для выполнения специальных операций в системах регулирования по ограничению входных сигналов.....	41
М.КАЛОНОВ. Махсулот таннархига киритиладиган харажатлар ҳисобини юриштиринг услубий асослари.....	42
Ғ.ДУСМУРАТОВ, Г.РУСТАМОВА, У.ХОЛИЁРОВ. Давлат-хусусий шерикчилиги асосида агросаноат мажмуасини ривожлантириш масалалари.....	44
Касбдошлар ижодидан.....	46
С.НАВРЎЗОВ, Қ.ЯВҚОШТИЕВ. Камтарин ва фидойи устоз.....	47

Журнал Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 2019 йил 10 январда 0158-рақам билан қайта рўйхатга олинган.

Манзилимиз: 100004, Тошкент ш.,
Шайхонтохур т. А. Навоий к., 44-уй.
Тел: +998 71-242-13-54,
+998 71-242-13-24.

www.qxjurnal.uz
E-mail: uzqx_jurnal@mail.ru,
Telegram: qxjurnal_uz

© «O'zbekiston qishloq va suv xo'jaligi»

Босмахонага топширилди: 2020 йил 31 май. Босишга рухсат этилди: 2020 йил 1 июнь. Қоғоз бичими 60x84 1/8. Офсет усулида офсет қоғозига чоп этилди. Шартли босма табағи 4,2. Нашр ҳисоб табағи 5,0. Буюртма №01/06. Нусхаси 1600 дон.

RELIABLE PRINT
МЧЖ да чоп этилди.

Корхона манзили:
Тошкент шаҳар Чорсу майдони 3А.

Навбатчи муҳаррир: Б.ЭСОНОВ
Дизайнер: У.МАМАЖОНОВ, Н.БОЛТАЕВА